

bazaltowych w obrębie ogniwa Low Head, z porfirytów formacji Boy Point (nadległej w stosunku do formacji Polonez Cove), jak też z dajki andezytowej (Cape Syrezol Group) przecinającej grupę Chopin Ridge.

3. Przeprowadzono szczegółowe obserwacje w zakresie rozprzestrzenienia, litologii i struktury diamiktytu/tillitu (ogniwo Krakowiak Glacier formacji Polonez Cove). Szczególną uwagę poświęcono strukturom typu „roches moutonnées” i rysom glacialnym na andezytowym podłożu diamiktytu (formacja Mazurek Point). Z law andezytowych pobrano próbę do datowania radiometrycznego (Ar/Ar).

Jerzy Perejma

Uniwersytet Wrocławski
Instytut Geograficzny
50-137 Wrocław, pl. Uniwersytecki 1

BADANIA KLIMATYCZNO-GLACJOLOGICZNE UNIwersYTETU WROCLAWSKIEGO W OBSZARACH POLARNYCH

W dniach 7–8 listopada 1994 roku odbyło się w Radzikowie koło Warszawy sympozjum „Współczesne badania klimatologiczne w kraju i za granicą”. Organizatorem sympozjum był Zakład Klimatologii Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, który jednocześnie obchodził czterdziestolecie działalności. Polarne badania klimatologiczne Uniwersytetu Wrocławskiego zostały zaprezentowane w formie sprawozdania w zarysie historycznym.

Badania Zakładu Meteorologii i Klimatologii Uniwersytetu Wrocławskiego w obszarach polarnych zapoczątkowały się udziałem w pierwszej powojennej polskiej wyprawie na Spitsbergen w Międzynarodowym Roku Geofizycznym 1957/58. Grupa glaciologiczna utworzona przez ówczesnego kierownika Zakładu prof. Aleksandra Kosibę prowadziła badania na lodowcach północnego obrzeżenia fiordu Hornsund, koncentrując prace w Stacji Glaciologicznej na polu firnowym lodowca Werenskiolda. Badania w zakresie hipsometrii lodowców, ich dynamiki i powiązań z warunkami klimatycznymi były realizowane przez cały okres Międzynarodowej Współpracy Geofizycznej 1958–60. Oprócz prof. A. Kosiby brali w nich udział S. Baranowski, T. Górski, J. Rdułtowski, S. Reichhart, J. Romer, S. Warzecha, G. Wójcik. Najważniejsze rezultaty tego okresu badań na Spitsbergenie zawarte są w pracy A. Kosiby „Some of results of glaciological investigations in SW–Spitsbergen” oraz S. Baranowskiego „Thermal conditions of the periglacial tundra, SW Spitsbergen”. Następnie w 1962 roku S. Baranowski był uczestnikiem wyprawy angielskiej w ten sam obszar Spitsbergenu. W 1970

roku reaktywowano polską działalność naukową na Spitsbergenie. Organizatorem i współorganizatorem cyklu wypraw 1970–75 był Instytut Geograficzny Uniwersytetu Wrocławskiego, a dr S. Baranowski twórcą programu glacio-klimatycznego oraz kierownikiem większości tych wypraw. Badanie klimatyczno-glaciologiczne koncentrowały się na lodowcu Werenskiolda oraz na wybrzeżu tundrowym fiordu Hornsund. W 1971 roku na przedpolu lodowca Werenskiolda uruchomiono stację glaciologiczną, z której informacje stanowiły główne tło klimatyczne badań glacialnych. Koncentrowały się one na wszechstronnych pomiarach odpływu wód ablacyjnych, ruchu oraz budowie i termice wewnętrznej lodowców. Przeprowadzono pierwsze pomiary akumulacji masy na odległym Plateau Amundsena. W wyprawach tego cyklu wzięła udział duża grupa pracowników Zakładu Meteorologii Uniwersytetu Wrocławskiego kierowana przez S. Baranowskiego. Byli to: B. Głowicki, K. Jankowska, M. Morawska, J. Pereyma, J. Piasecki, J. Sacewicz, J. Szajna, J. Szymański. Publikacje wyników tego cyklu ukazywały się jako referaty z Sympozjów Polarnych Klubu Polarnego oraz w serii Wydawnictw Uniwersytetu Wrocławskiego „Results of Investigations of the Polish Scientific Expeditions” i w Biuletynie Meteorologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Podsumowaniem dorobku glaciologicznego S. Baranowskiego była jego monografia „The subpolar glaciers of Spitsbergen seen against the climate of this region”. W tym też okresie na Islandii i wodach północnego Atlantyku badania prowadzili S. Baranowski i M. Sobik. W 1977 roku S. Baranowski brał udział w II Polskiej Wyprawie Antarktycznej, i po tragicznym wypadku na Wyspie Króla Jerzego, osiem miesięcy później zmarł. W 1978 roku Stacji Naukowej Uniwersytetu Wrocławskiego na Spitsbergenie nadano imię Stanisława Baranowskiego. Od 1978 roku początkowo stale, a po 1985 roku – doraźnie, ekipy wrocławskie brały udział w Polskich Wyprawach Polarnych organizowanych przez PAN na Spitsbergen i do Antarktyki. Na Spitsbergenie badania kontynuowano głównie na lodowcu Werenskiolda i w jego otoczeniu. Organizowano także wyprawy samodzielne i wspólne z Uniwersytetem Śląskim i Uniwersytetem w Brnie. Badania tego okresu koncentrowały się na akumulacji masy lodowcowej, odpływie wód ablacyjnych, obserwacji stref glacialnych lodowców i pokrywy śnieżnej. Meteorologia głównie wiązała się z energetycznym uwarunkowaniem procesów glacialnych oraz z badaniami kierowanymi przez prof. A. Jahna na temat dynamiki warstwy aktywnej wieloletniej zmarzliny. W wyprawach tego okresu brali udział: T. Bryś, J. Liebersbach, M. Morawska-Jaciewicz, K. Migąła, J. Pereyma, J. Piasecki, M. Sobik, A. Szczepankiewicz-Szmyrka, M. Szymanowski, J. Szymański. Do najważniejszych publikacji tego okresu zaliczyć należy, wspólne z zespołem z Uniwersytetu w Brnie opracowanie „Results of Investigations of the Geographical Research Expedition – Spitsbergen 1985” oraz J. Pereymy „Climatological problems of the Hornsund area, Spitsbergen”. Liczne były wystąpienia na Sympozjach Polarnych Klubu Polarnego oraz krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych o tematyce polarnej.

W ostatnich latach podjęto tematykę tendencji klimatyczno-glacialnych w ramach problematyki „Global Change” oraz badania porównawcze zlodowacenia i klimatu Arktyki i Antarktyki.

Tadeusz Sywula

Uniwersytet Gdański
Katedra Genetyki
80-822 Gdańsk, ul. Kładki 24

PROGRAM BADAWCZY „MIKROEWOLUCJA ZWIERZĄT W WODACH POLARNYCH”

W latach 1991–92 realizowane były następujące zadania badawcze:
„Genetyka populacji widłonogów *Calannus cf. finmarchicus*”;
„Zmienność morfologiczna i genetyczna spitsbergeńskich populacji małżoraczka *Cytherissa lacustris*”;
„Genetyka populacji obunogów *Gammarus setosus* i *Onisimus tittoralis* z wód Spitsbergenu”.

Przy okazji gromadzone były materiały faunistyczne morskich i słodkowodnych skorupiaków Spitsbergenu. Poszczególne zadania badawcze realizowane są w Centrum Biologii Morza PAN w Gdyni i w Katedrze Genetyki Uniwersytetu Gdańskiego.

Część terenowa badań miała miejsce w następujących rejonach i okresach:
– Spitsbergen: Hornsund, Bellsund, Isfjorden – 8.07–6.08 1991,
– Morze Norweskie (transekt wzdłuż 15°E): Storfjorden – południowo-zachodnie wybrzeża Spitsbergenu po Isfjorden – 7.08–30.08 1992,
– Morze Barentsa: wody wzdłuż wybrzeży Półwyspu Kolskiego – Nowej Ziemi – między Nową Ziemią a Ziemią Franciszka Józefa – Ziemi Franciszka Józefa – 18.08–4.09 1992.

Materiały zbierały w terenie następujące osoby: mgr Iwona Głazewska, mgr Aleksander Janta, dr Jolanta Koszteyn, mgr Tadeusz Namiotko, dr Jerzy Sell, prof. dr hab. Tadeusz Sywula, mgr Marek Zajączkowski. W opracowywaniu materiałów uczestniczyli poza tym: mgr Sławomir Kwaśniewski, dr Jan Marcin Węśławski i dr Andrzej Witkowski. Instytucje współpracujące to: Instytut Geofizyki PAN (Stacja Polarna w Hornsundzie była bazą w badaniach roku 1991), Instytut Oceanologii PAN w Sopocie (materiały z Morza Norweskiego w r. 1992 pobierane były z r/v „Oceania”), Instytut Biologii Morza RAN w Murmańsku (materiały z Morza Barentsa w r. 1992 zebrane zostały z pokładu r/v „Dalnie Zelency”).